

Nieuwjaarsmaand 1985

Koningsschiëting

Waarom de koningsschiëting in de winter georganiseerd moest worden was onduidelijk, gesteld dat iemand dat ooit zou vragen. Koning van de liggende wip werd je nu eenmaal in de winter en was je de hele zomer lang. De volgende winter was je weer koning af, tenzij je je titel wist te verlenen, maar dat was nog nooit gebeurd. Toch niet in de heugenis van de vijfendertig schutters die zich deze zondag zouden verzamelen in café Onder den Toren. Een paar van hen stonden zich al op te warmen bij de buiskachel, die snorde alsof hij elk moment kon ontploffen. Nand had er een paar bussen antraciet op gegoten en er een briket bovenop gegooïd, zo groot als een baksteen. De buis, die middenin de gelagzaal loodrecht naar het plafond liep, vier meter hogerop, stond roodgloeiend. De eerste meter letterlijk, de volgende drie waren alleen maar heet. Wie de stommitëit beging zijn handen te dichtbij te houden, hoefde zijn boog niet eens meer op te spannen en kon al meteen jankend naar de dichtstbijzijnde pomp lopen om zijn blaren te blussen.

De *Sjieke* was er al, met de fiets, zoals altijd. In een auto had hij nog maar twee keer gezeten: een keer toen zijn enige zoon zijn plechtige communie deed, en een tweede keer toen hij achter de kist van diezelfde zoon naar zijn begrafenis reed. De jongen had de verkeerslichten van de expresweg verkeerd ingeschat toen hij met de tractor en een wagen vol bieten wou oversteken. Hij werd gegrepen door een vrachtwagen van Voermannen De Cocks. De voermannen keken amper naar

rood of groen als ze met hun dertig ton over de expressweg raasden, maar wie gelijk had kon nooit bewezen worden. De zoon van de Sjieke was morsdood. De vrachtwagenchauffeur ook, maar die was geen zestien, dus die had het zelf gezocht. Het kan verkeren in 't leven en je hebt het niet altijd zoals je 't zelf wil.

De Sjieke bestelde zijn eerste jenever en installeerde zich in zijn hoek. Hij zou er alleen nog uitkomen om te schieten. Een veelprater was hij niet, hoewel hij zijn brood verdiende in een groentekar waarmee hij alle dorpen in de omtrek bediende, inclusief de markt op dinsdag. Hij moest in de week al genoeg babbelen en luisteren, het geroddel kwam hem op het eind van de dag de strot uit. Op zondag wilde hij met rust gelaten worden, zijn jenever drinken en wachten tot het zijn beurt was. Bij een gewone schieting had hij nog een derde bezigheid: de sociëteit bij elkaar fluiten als zij aan de beurt waren. Vandaag was dat niet nodig; er was maar één sociëteit, 'Halfweg', met clublokaal 'Onder den Toren'. Iedereen schoot voor zich en ze zouden onder elkaar uitmaken wie koning werd. Alle andere sociëteiten deden vandaag hetzelfde, in hun eigen clublokaal. Bij een doordeweekse schieting waren er minstens tien sociëteiten, die om de beurt afgeroepen werden, of afgefloten zoals in het geval van 'Halfweg'. Als de Sjieke op zijn pinken floot, was dat wijd en zijd te horen. Hij kon het ook op één vinger, voor binnenshuis. Of op duim en wijsvinger, in een cirkel geplaatst en dan met de tong tegen het verhemelte, maar die techniek gebruikte hij niet veel want dat gefluit snerpte zo hard dat zijn eigen trommelvliezen er haast van scheurden. Enfin, de Sjieke wist van fluiten. Vandaag zouden ze hem niet horen maar enkel zien zitten, in zijn hoek, en ze zouden hem met rust laten.

Freed Van Der Kruysen stond wel bij de kachel, met zijn handen zo dicht mogelijk tegen de buis. Zeker zijn linkerhand, waarvan enkele vingerkootjes moeilijk op te warmen vielen. Ze

waren jaren geleden afgerukt door het leizeel waarmee Freed zijn boerenpaard mende. Op een dag zette de knol het op een stormen. Het beest was geschrokken van een kwade hond die uit het niets in het smalle blikveld van zijn oogkleppen was gesukkeld. Een paard heeft soms niet veel nodig en hoe Freed Van Der Kruysen ook tierde en brulde, het dier steigerde en stoof er vandoor met de beerkar er zwiepend achteraan. Freed had de tijd niet gekregen om eraf te springen en kon enkel meer wachten tot de wagen tegen een knotwilg smakte en het paard bedaarde. Hij kwam ervanaf met een paar blauwe plekken en een paar vingerkootjes minder – die zaten nog tussen het leizeel. Maar dat merkte Freed pas later, de eerste momenten zat hij naar twee bloedende stompjes te kijken en naar de beer die uit de wagen lekte. Het paard stond te grazen bij de knotwilg. Niet te geloven hoe snel zo'n beest kan kalmeren. De stompjes werden toegenaaid en zouden zonder verzweren genezen. Alleen hadden ze het altijd koud, zeker in de winter. Toen Freed er weer wat gevoel in kreeg, nam hij zijn tweeloop, ging naar het erf waar de hond in kwestie sinds het voorval aan een ketting stond te rukken, legde aan en joeg een portie hagel tussen de woeste ogen van het dier. Daarmee was alles geregeld. Een schadevergoeding kwam niet ter sprake. De familiale verzekering moest nog uitgevonden worden.

Freed was de nestor van de groep en schoot nog altijd met een houten boog. Een glanzende houten boog, met in het midden een rood handvat en met een pees van paardenhaar. Het zou schoon geweest zijn mocht Freed die zelf gedraaid hebben uit de staartharen van zijn werkpaard, maar zo is het niet gegaan. Van een trekpaard wordt de staart geknipt als het vruchtwater op zijn vacht nog niet is afgelikt, dat is algemeen geweten. De pees had hij gewoon gekocht, toen dat nog kon, een halve eeuw geleden. Hoe dan ook, met zijn boog zonder vizier, katrollen of contragewichten ging hij toch maar mooi na elke schieting met een vogel naar huis.

Het waren de laatste uren waarin Freed zijn koningshanden kon warmen. Vorig jaar was hij het die de hoofdvogel had geschoten. Mocht hij zijn titel kunnen verlengen, dan verdiende zijn foto boven de toog zeker een gouden randje. De kop van Freed was de laatste in een lange rij portretten die elk jaar werd aangevuld, al sinds de sociëteit was opgericht. Netjes naast elkaar, zij aan zij, over de hele lengte van de muur achter de tapkast. De laatste exemplaren waren in kleur en hingen al boven de deur van de gang naar de hof. Achteraan die hof was de pissijn te vinden, voor wie ze wilde gebruiken. Nog een paar meter verder stond een kerselaar, die elke zomer doorboog onder kilo's donkerrood fruit. Dat hij zo veel droeg was onder meer te danken aan de cafégangers, die liever tegen een boom pisten dan in een betonnen bak.

Het waren verkrampde boerenkoppen die boven de toog prijkten, onbeholpen koningen voor één jaar die verlegen in de lens staarden, gevangen in de scheve grijns die ze moesten aanhouden zolang ze naar het vogeltje keken. In één hand hun boog, in de andere een sierpluim van een kleine meter lang. Alleen op de laatste foto's was te zien dat het altijd dezelfde pluim was: die waren in kleur, de andere nog in zwart-wit.

Freed hing sinds vorig jaar tegen de muur te blinken, schoon in 't pak. Hij viel wat uit de toon, met een hoed op in plaats van een pet, en met een opvallend gemoedelijke glimlach op zijn verweerde gezicht, alsof hij elke dag poseerde. Freed Van Der Kruysen was voorzitter van het boerensyndicaat en kwam al eens met zijn foto in 'de Bietenplanter', het meest gelezen vaktijdschrift van dit dorp waar bieten en rapen hoog in het vaandel werden gedragen. Dat was letterlijk te nemen: op het wapenschild van het dorp M prijkte niet alleen een raap, er stonden ook nog eens twee schoppen bij. Het moeten niet altijd klauwende leeuwen of rokende kanonnen zijn.

Een raap en twee schoppen, je moet er maar op komen. Het wapenschild lag mooi ingemetseld in het beton voor de

trappen van het gemeentehuis, iedereen die een stempeltje moest halen bij de dienst bevolking moest erover. Niemand kon ernaast kijken, en ook niet naast het gemeentehuis. Een half kasteel was het, indertijd gebouwd door Auguste Mommens, aan de rand van het dorp, niet er middenin, want daar stond de kerk. Die was nog net iets groter, dus zette Auguste daar nooit een voet binnen. De Mommens waren liberalen en antiklerikalen sinds die woorden waren uitgevonden. Ze hadden de schoolstrijd al uitgevochten nog voor dat de rest van het land zich begon op te warmen. Vervolgens leverde de familie Mommens honderdtwintig jaar lang de burgemeester. Auguste Mommens was de eerste in de rij en bouwde vier gemeentescholen als tegengewicht tegen de nonnenscholen. Die mochten verder hun plan trekken als vrije scholen zonder een cent. In het schone dorp M was je of liberaal, of niets. Meteen was de toon gezet voor de volgende honderdvijftig jaar. Vervolgens kocht de familie een kwakkelende suikerfabriek en bouwde die uit tot een bedrijf waar de kerk vijf keer in kon. Ze zorgden ervoor dat de keuterboeren hun akkers vol suikerbieten plantten en aan een inkomen geraakten waar ze vroeger alleen maar van konden dromen. Wie geen grond had om bieten te planten, kon in hun fabriek aan de slag om er suiker van te maken. M ging er met rasse schreden op vooruit, al wat zijn inwoners moesten doen was op de burgemeester stemmen, meteen ook de directeur van de fabriek: Auguste Mommens. Later Hippolyte, later Maurice, later Edgard... Wat goed was voor *tfabriek*, was goed voor het dorp, aan de scheiding der machten deden de Mommens niet. Wie toch nog vond dat hij zijn kinderen beter naar de nonnenschool stuurde moest het maar weten, veel werk zou er voor hen niet zijn als er een plaats vrijkwam in *tfabriek*. Wie vond dat hij een verkiezingsaffiche moest plakken voor de andere kant, was vrij om dat te doen maar aan een bouwvergunning zou hij niet geraken als hij zijn stallingen wou uit-

breiden. Wie vond dat hij actief moest zijn in een vereniging waar de K van katholiek in voorkwam, had het recht om dat te doen. Maar naar subsidies kon de vereniging fluiten.

Kortom, het was aangenaam toeven in het schone dorp M, temidden van het Soete land van Waes, waar zelfs de populieren rond de opgezwollen akkers het blauw in hun naam droegen. Alleen de tuinhekken van al wie in de fabriek werkte waren groen, niet blauw. Iemand had toevallig een paar honderd liter verf te veel besteld toen er een suikersilo geschilderd moest worden. Alle arbeiders kregen een pot mee naar huis, voor eigen gebruik. Je zou voor minder voor de burgemeester/directeur stemmen.

Maar laten we niet op de zaken vooruitlopen, de politiek komt nog genoeg aan bod, we hadden het nu over Freed en de koningsschieting.

Niet alleen op de foto droeg Freed een kostuum, ook vandaag. Zijn pak was tot op de draad versleten, maar het stond hem goed en hij liep er zo recht in als een bonenstaak. Nog een nieuw pak laten maken vond hij kosten op 't sterfhuis, zei hij al tien jaar lang. De stof was nog kwaliteit van voor de oorlog. Daarin mochten ze hem begraven. Hijzelf zou eerder weggerot zijn dan zijn kostuum.

Die kwaliteit was nog niet lang daarvoor bewezen toen Dees, de grafdelver van het dorp, de familiekelder van de Van Der Haegens openmaakte. Het kostuum van de pater familias hing na tien jaar nog quasi intact over het geraamte, als rond een kapstok. Dees had gevraagd of hij de knopen niet moest recupereren. De stof misschien niet, want die zag er toch wat doorweekt uit. Nand, de plaatselijke kleermaker, leverde uitstekende marchandise, tot over de dood heen, zoveel was duidelijk. Als hij een kostuum naaide, was dat voor de eeuwigheid. Dat hij op die manier maar twee pakken kon verkopen voor een heel mensenleven – één om in te trouwen, en één om naar begrafenissen te gaan, – was de reden waarom hij

naast zijn kleermakerij ook café hield. De kleermakerij was zijn boterham, zijn café het beleg.

De voorlaatste van de fotoreeks boven de toog stond nu naast Freed, met zijn eerste pint in de hand: Bèrke Tute. Natuurlijk heette hij niet zo, maar geen mens die wist hoe dan wel, behalve misschien de ambtenaar van de burgerlijke stand, maar die had zijn beroepsgeheim. Bèrke was vrijgezel. Hij kweekte wat groenten en *patatten* op een boerderijtje op de Zandberg en verder liep hij hele dagen in de bossen. Als boswachter werd hij daar zelfs voor betaald. Bèrke was een goede schutter, maar niet langer dan drie ronden want dan begonnen de pinten te werken en mocht hij al blij zijn dat hij de wip raakte. Behalve die ene keer, twee jaar geleden, toen hij in zijn eerste ronde de hoofdvogel naar beneden haalde.

Bloednuchter was Bèrke toen, al duurde dat niet lang. De koningsschieting was meteen afgelopen en het feest kon beginnen. Iedereen had hem welgemeend proficiat gewenst, want Bèrke was graag gezien. Hij trakteerde gewillig en lachte altijd, ook als er niet te lachen viel. Hoeveel hij ook dronk, nooit had iemand Bèrke Tute vervelend weten worden. Alleen leek hij wat te krimpen. Hij was al niet groot, maar naarmate de schieting vorderde, zakte hij wat in, en op het einde leek hij nog maar anderhalve meter hoog. Hij kon dan alleen nog maar knikken, praten ging niet meer. Knikken deed hij, met een beate glimlach op zijn gezicht, zeker als Nand aan Bèrke vroeg of hij hem naar huis moest brengen met de auto. Fietsen zou waarschijnlijk niet meer lukken. Nand moest zich dan bukken en meewiegen met Bèrke, in de hoop dat de boodschap nog tot hem doordrong. En Bèrke maar knikken. Voor zijn part was het allemaal goed. En zo stak Nand zijn zpk'tje vol met schutters bij wie het allemaal niet meer zo goed lukte, en leverde ze een voor een aan huis af, veel woorden kwamen daar niet aan te pas. Die liet Nand over aan de vrouw des huizes, die de schutter in kwestie stond op te wachten, met

een lang sermoen of met een boterham met hesp. Dat hing ervan af. Maar daar wachtte Nand niet op, met een huishouden moet je je niet moeien. Schutters met een kwade dronk kwamen zijn auto niet in en konden op handen en voeten naar huis kruipen. Daar had Nand geen compassie mee. Hij was cafébaas, maar wel één met principes. Net zoals hij in zijn hoedanigheid van kleermaker principieel hoogstaande kwaliteit leverde en daardoor een bijverdienste moest nemen, maar dat werd hierboven al uitgelegd.

Bij Bèrke stond er nooit iemand te wachten. Nand hielp hem om zijn sleutel in het sleutelgat te steken en hoe hij in zijn bed moest tuimelen wist hij zelf wel: gewoon erin duiken als het nog eens voorbij draaide. De volgende dag was hij gewoon weer boswachter, want Bèrke wist hoe hij de dingen gescheiden moest houden. Vrije tijd en werk, dat waren twee verschillende zaken: bij het één gebruikte hij boog en pijl, bij het ander een tweeloop, om maar iets te noemen.

De Fons en de Karel kwamen binnen. Nog twee vroege mannen – Karel omdat hij de voorzitter was van de sociëteit, en Fons omdat hij al wat *scheuten* in zijn vingers wilde hebben voor de eigenlijke schieting begon. Fons was gepensioneerd, maar voor zover iedereen zich herinnerde had hij nooit gewerkt. Waar hij dan van geleefd had, was onduidelijk. Wellicht niet van de tien konijnen die hij in het stalletje achter zijn huis kweekte. Er werd gezegd dat hij in de oorlog was opgevorderd om in een fabriek van *den Duits* raketten in elkaar te draaien en dat hij nog altijd trok van dat oorlogswerk. Fons zelf zei niet veel als iemand erover begon. En dus begon op den duur niemand er nog over en bleef het verhaal gewoon hangen. Dat Fons er het zwijgen toe deed, was te verstaan, vonden de mensen: wie legt nu graag uit dat je aan raketten hebt zitten prutsen die half Antwerpen hebben platgelegd, en dat je daar dan ook nog eens de rest van je leven geld voor kunt trekken! Al was er niet veel keuze, in die tijd, den Duits

kon je maar beter niet tegenspreken. En als je er achteraf nog geld voor krijgt, waarom zou je dat dan weigeren?

In elk geval, wie met zijn moeder bij Fons zijn rammelaar ging, was zeker van minstens tien jongen een maand nadien. Voor tien frank kan je niet sukkelen. Dat was de prijs die Fons vroeg, jaar na jaar. Van de index moest hij niet weten, tenzij voor de aanpassing van zijn pensioen misschien, maar daar had niemand zaken mee.

Fons had leren boogschieten in Duitsland. Waarschijnlijk hadden ze daar niets anders te doen als ze geen koppen op raketten moesten schroeven. Zijn manier van schieten verschilde dan ook van die van de anderen: half gebukt, met een boog die je met één vinger kon aanspannen omdat de pees zo slap hing als een vod. Daardoor moest de pijl eerst een meter klimmen vooraleer met een zachte boog in het spel te belanden. Hoe Fons er op die manier af en toe toch in slaagde om met een vogel naar huis te keren, was voor iedereen een mysterie. Waarschijnlijk wist hij welke vogels los genoeg stonden om met een flutshot afgeschoten te worden, maar koning was hij alleszins nooit geweest. Tot bij de hoofdvogel geraakte hij niet, laat staan dat die los zou komen door zijn voddenschoten. Maar de Fons was lid van de sociëteit, en hij kwam graag onder de mensen. Drinken deed hij niet, dat hadden ze hem waarschijnlijk afgeleerd in Duitsland, want wie raketten maakte moest nuchter blijven: precisiewerk verdraagt geen alcohol. Maar hij traketeerde wel zijn deel, en dus werd hij op zijn beurt gewillig getraketeerd door de anderen. Op het einde van de dag zat het ene borstzakje van de polotrui die hij altijd droeg vol sigaren, en het andere vol repen chocolade. Daar kon hij dan een week mee verder: elke ochtend een reep tussen zijn boterham.

Karel Verdonck was nog niet gepensioneerd. Hij werkte fulltime en in ploegen in de staalfabriek bij het kanaal. Hij was één van de weinigen die de suikerfabriek van het dorp voorbijreed om twintig kilometer verderop in een loden schort

en bij vijftig graden Celsius het gietgat van één van de hoogovens te bedienen. Een armdikke slang gloeiendheet gietijzer, dat vond hij interessanter dan suikerklontjes en er was bovendien meer mee te verdienen. Voorzitter was hij geworden omdat hij iets van organiseren afwist: in de staalfabriek was hij délégué van de vakbond en in de plaatselijke gemeenteraad voorzitter van de socialisten. Met zo'n cv kwam je dus de suikerfabriek niet in. De *sossen* zaten al meer dan honderdvijftig jaar in de oppositie, of toch al zo lang ze bestonden. Verdonck ging daar verandering in brengen.

Morgen. Vandaag nog niet, vandaag moest er geschoten worden en moest alles netjes worden genoteerd. Daarom installeerde voorzitter Verdonck zich aan een tafeltje dat cafébaas Nand voor hem had klaargezet en wachtte op de inschrijvingen. Iedereen zou er zijn, maar toch... iedereen moest ingeschreven worden.

De eerste die zich presenteerde was René. Hij deed dat zoals altijd, in stilte. Maar goed ook, want een woord uitbrengen kostte hem al gauw enkele minuten. Stotteren deed hij al van jongs af aan en zijn gebrek was er doorheen de jaren alleen maar erger op geworden. René was dan ook vrijgezel gebleven. Een vrouw kan veel geduld hebben, maar als het een klein kwartier duurt eer uw lief gezegd krijgt dat hij u gaarne ziet, dan is de verrassing er na een tijdje wel af. Hij werkte al heel zijn leven in de suikerfabriek en bracht zijn vrije dagen door in dorpscafés, waar hij gemakkelijk een uur deed over één pint. Zijn leeg glas omhoogsteken als de waard in zijn richting keek, volstond meestal voor het volgende uur. Keek de waard even niet en probeerde Fons toch een woord uit zijn keel te wringen, dan werd hij zo rood als een voederbiet van het geweld dat hij zichzelf aandeed, alsof er een stopsel in zijn luchtpijp zat dat er eerst moest uitfloepen.

Maar als het dan lukte, kon het gebeuren dat de woorden eruit spoten als champagne: 'Geefmijnogeenpintengeeftdie

mannendaaraandentoogerookenevanmij’, zei hij dan tot ieders verbazing, niet het minst tot die van zichzelf. Maar tegen dan stond er al lang een vol glas voor zijn neus en was de waard al weer gevlucht, uit schrik dat René zijn kop uit elkaar zou spatten. Eens de zin was gezegd, veranderde zijn kleur weer van de kleur van een voederbiet in die van een suikerbiet, zijn normale vaalgele teint – een rare kleur eigenlijk, achteraf beschouwd. Dat kon het resultaat zijn van een half leven werken in de fabriek, maar ’t kon ook door zijn lever komen, geen mens die het wist.

Schieten kon hij wel, René. Hij had schoon gerief, een moderne katrollenboog zoals niemand anders er een had. Zonder vrouw of kroost moest hij zijn geld toch ergens in steken. Regelmatig schoot hij de hoofdvogel op een gewone schieting, maar koning was hij nooit geweest.

Er kwam nog een schutter café Onder Den Toren binnen geschuifeld. *De Cyriel* voorwaar, afgezakt vanuit Brussel om mee te komen doen. Hij logeerde zeker bij zijn neef in het dorp, zoals hij wel vaker deed. Cyriel was hier wel geboren, maar trok als jongeling naar de stad. Canada was te ver en het dorp te klein. Brussel lag er schoon tussenin. Hij was er begonnen van niets en bouwde een kruidenierszaak op die binnen de kortste keren tot ver buiten Jette bekend stond om zijn verse merchandise en goede kwaliteit. Cyriel was van boerenafkomst, zoals iedereen in het dorp. Hij wist wat een goede *porei* was en een gezonde *patat*. Ze moesten van ver komen, zij die hem *in ’t zak* zouden zetten op de vroegmarkten in Brussel waar hij zijn producten ging kopen. In zijn beginjaren nam hij de trein, kwam hier in het dorp een grote baal aardappels kopen, en keerde ’s avonds terug naar Jette. ’s Anderendaags waren de vijftig kilo binnen de kortste keren verkocht aan een veelvoud van wat hij er in het dorp voor had betaald. Na een paar jaar kwam hij niet meer met de trein maar met de *camionette*. Tot ook dat niet meer nodig was

en hij zijn bloeiende zaak overliet aan zijn dochter. Zij had er een delicatessenwinkel van gemaakt die ze elk jaar een maand kon sluiten om naar haar buitenverblijf aan de Costa del sol te trekken. Vader vulde nu zijn dagen met de parkieten die hij in een voliëre hield op zijn koertje achter de zaak.

Het duurde een tijd voor Cyriel helemaal binnen was. Moeilijk ter been paste hij al jaren de processie-van-Echternachmethode toe: twee passen voor- en één achteruit. Zo geraakte hij veilig overal waar hij moest zijn, alleen duurde het wat langer. Uiteindelijk bereikte hij de toog en bestelde een *pellelleken*, bier van 't stad. Hij was de enige die dat dronk. Nand wist dat en had altijd een krat Pale Ale in de kelder.

Ook Cyriel had een katrollenboog, zonder contragewichten, maar toch. En het was niet omdat hij slecht ter been was, dat hij slecht schoot. Hij moest enkel wat steun hebben in de rug en schoot daarom terwijl hij tegen de muur leunde. Van daar ook dat hij geen contragewichten nodig had. Helemaal reglementair was dat niet, zo schieten vanuit een ondersteunde positie, maar de voorzitter zag het door de vingers en alle andere leden van de sociëteit ook. Cyriel was gul in het trakteren, hij rookte dure sigaren en het was aangenaam babbelen met hem. Hij probeerde een soort Brussels te spreken waaraan je van kilometers ver kon horen dat hij eigenlijk van Oost-Vlaanderen kwam, en als het even kon moffelde hij een van de vijf Franse woorden die hij kende in zijn zinnen. 'D'ailleurs', bijvoorbeeld. Cyriel wist zelf niet wat het betekende, maar het klonk wel goed. Zoals in 'Dajeur, ik heb een nieuwe pijl die ik fleus wil proberen.' Het woord *fleus* stond voor 'zo dadelijk' en *dajeur* voor ... Tja, dat wist dus geen mens. Maar het herinnerde iedereen eraan dat Cyriel niet in zijn geboortedorp was gebleven, maar de wijde wereld was ingetrokken, verre horizonten tegemoet. Hoezeer hij *zijn vlerken* ook had uitgeslagen, hij was altijd in zijn dorp blijven schieten, zeker op de heuglijke dag van de koningsschiëting.

En dan was er nog René Pulle, maar daar moeten niet veel woorden aan vuilgemaakt worden. René zou niet mee schieten, wel meedrinken. In feite was hij al volop begonnen, hij had al enige jenevers achterovergeslagen en zat in een hoek te brabbelen zonder dat iemand naar hem luisterde. René kon smoelen trekken als geen ander en had over alles zijn mening, die hij aan iedereen verkondigde maar waar niemand naar luisterde. Niet dat hij domme dingen vertelde, hij filosofeerde erop los, vooral over de lokale politiek, maar rond tien, elf uur 's morgens had de drank al ongenadig toegeslagen en werden zijn redeneringen al zo warrig dat hij er zelf niet meer aanuit raakte. Laat staan dat hij de draad nog kon vinden om tien, elf uur 's avonds – als hij het zo lang uithield. Voorlopig mocht hij in zijn hoek zitten en werd hij geduld door Nand, maar als hij de mensen begon te vervelen vloog hij er onverbiddelijk uit. Nand beriep zich dan op het 'Reglement ter Beteugeling van de Openbare Dronkenschap' dat was opgehangen aan de muur naast de kelderdeur. Gedrukt in vette gotische letters op hard karton, voor al wie het lezen wou.

Niemand dus, maar het reglement moest er hangen, dat was het reglement. Nand gebruikte het als het hem zo uitkwam. Dat wil zeggen dat hij het karton van de muur haalde en er enige meppen mee uitdeelde aan degene die het reglement zichtbaar had overschreden. Dat hij zelf degene was die de overtreder zat had gevoerd en er ondertussen een schone frank aan had verdiend was bijzaak, elk moet zijn boterham verdienen, we leven in een vrij land. Niet dat René Pulle tegenstribbelde, daarvoor was de coördinatie tussen gedachten en gebaren op dat moment al te ver heen. Hij incasseerde op stoïcijnse wijze enkele klappen, waarna hij de gevleugelde woorden sprak: 'Geeft gij mij geen drank, dan zal ik thuis wel gaan drinken, en vind ik daar geen jenever, dan is er nog altijd eau de cologne'. Niemand had het hem ooit zien drinken,

maar te zien aan zijn oogjes die zwommen in vijvers vol rood wier boven een neus als een omgewoelde molshoop, durfde niemand te beweren dat het niet zo was. Hoewel. Groot is zo'n flesje eau de cologne niet, en als je het zou uitrekenen per liter was hij misschien goedkoper af met jenever, maar dat heb je ook niet altijd in huis.

Deze en veel andere personages bevolken dus het mooie dorp M en deze roman. Zij hebben niet allemaal bestaan zoals ze beschreven zijn, en zij die wel bestaan hebben, doen in deze roman niet altijd wat zij in het echte leven hebben uitgespookt. Maar het had wel gekund, als we voortgaan op wat we hebben gezien, geproefd, geroken of gehoord. Vooral dat laatste. Dit verhaal is ingegeven door wat er werd – en nog steeds wordt – verteld over de gebeurtenissen, en wat die hebben gedaan met de mensen. Niet dat het allemaal werd uitgesproken zoals het hier neergeschreven staat, je kunt niet overal tegelijk zijn, maar er is altijd wel iets dat blijft hangen, bij de een of bij de ander.

Zoals nu bijvoorbeeld, nu alle koppen in de richting van de deur draaien, waar nog een andere schutter binnenkomt, beduidend jonger deze keer dan het overjaarse gezelschap aan de toog en rond de stoofbuis. De nieuwkomer draagt een foedraal over zijn schouder, als een jager, en blijft even op de dorpel staan. *'Elk zijnen goeden dag'*, zegt hij, luid genoeg dat iedereen het kan horen, en hij stapt meteen naar de tafel van Karel. Nog zijn de gesprekken niet hervat. De koppen bewegen mee met de man, die halthoudt en zijn portefeuille uit zijn achterzak vist. Ook hij heeft het getaande gezicht van een boer, maar er hangt een norske zweem over, die wat vloekt met de gezellige spanning die de gelagzaal voor zijn komst vulde – de spanning van een koningsschieting.

Traag knoopt hij zijn jas los en trekt aan de sjaal rond zijn nek. *'Ge zijt opgeschreven, Marcel. Ge staat erop'*, zegt Karel. Marcel knikt en draait zich naar de toog, waar de waardin,

Mathilde, hem toelacht. 'Ah Marcel, goed dat ge gekomen zijt. Palmke?' 'Een Palm, Mathilde.' Pas nu draaien de hoofden weer naar elkaar en hervatten de gesprekken over de prijs van de zeugen, het formaat van de bieten en de grootste kanshebbers om het dit jaar tot koning te schoppen.

* * *

Zie mij hier nu weer staan. Al goed dat Mathilde nog tegen mij wil praten, anders kon ik evengoed een leeg café binnengekomen zijn. Misschien was dat nog beter geweest, dan voelt ge tenminste de vijandigheid niet. Dan voelt ge niet dat ze u proberen buiten te kijken. Hoe moet dat nu verder? Is het mijn lot dat ik overal waar ik kom, bekeken word als een buitenstaander, als een ezel in een paardenstal? Ge zoudt denken dat het eindelijk zou verminderen, dat ze intussen wel zouden weten dat ik er niets mee te maken heb, na al die maanden van mensen oppakken en ondervragen en weer laten gaan, van artikels in gazetten, van roddelen en speculeren. Maar ze vinden hem niet. Ze vinden hem niet, de moordenaar, de schurk, leper dan een oude vos is hij en smeriger dan een kotvarken. Zolang er geen dader is gevonden, is iedereen schuldig die er van ver of van dicht iets mee te maken heeft gehad. Ik vervloek die zondag dat ik met mijn stomme kop besloot om mijn tractor uit de hangar te rijden en nog rap naar mijn akker bij De Meers te rijden. Een half jaar geleden, maar een half jaar dat er nooit mocht geweest zijn.

Zie ze zitten, de mensen die me kennen al van voor ik kon lopen, zie ze hun best doen om niet naar mij te kijken. Zie ze loeren vanonder hun petten, zie ze fluisteren achter hun handen, terwijl ik hier aan de toog mijn Palm sta te drinken. Alleen Mathilde lacht af en toe, als om te zeggen: 't is goed dat ge hier zijt, ik weet dat ge het lastig hebt, maar in uw kot blijven zitten is 't laatste dat u zal helpen. 't Is voor haar dat ik blijf. 't Is door haar dat ik weiger te verdrinken in het moeras van geroddel en verdenkingen. Ze kun-

nen zeggen wat ze willen. Ik zal ze wel van antwoord dienen. Een mens die recht in zijn schoenen staat, krijgen ze nog niet zo gemakkelijk plat. Vandaag toch nog niet. Verdomme toch, vandaag toch niet.

* * *